

ЦИЈЕНА:

За Црну Гору на годину 8 перпера, на по године 4 перпера.
За Аустро-Угарску Босну и Кнежевину на годину 12 перпера, на по године 6 перпера.
За све остале земље годишње 10 франка у злату, на по године 10 франка у злату.
Прешлаша се прима само у годишњим и полугодишњим роковима и волаже у највише.
Поједини број 20 пара за Црну Гору, — за Иностранство 25 гари.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Le GLAS TZRNOGORTZA, Journal Officiel, paraissant régulièrement chaque samedi et suivant les exigences du service. On s'abonne aux bureaux du journal GLAS TZRNOGORTZA, Cetignè, Monténégro.

L'abonnement pour le pays 8; pour l'Autriche-Hongrie 12 Perpers; pour tous les autres pays 20 francs par an. La publicité est reçue aux bureaux du journal et dans toutes les agences de publicité.

Преплата се шаље само Администрацији Гласа Црногорца на Цетиње.

Дописи се шаљу Уредништву — Рукописи се не враћају.

Огласи се шаљу Администрацији и наплаћују се: за сваку ријеч или број до пет цифара из петат слова по 4 перпера, гармона слова 6 пара; шестеро слова 8 пара — за први пут, а за сваки даљи пут у пола од горње цијене. Најмањи оглас наплаћује се 1 перпер — Осим најпријед изнешене цијене од ријечи, наплаћује се по закону о таксима још по 50 пара за свако поједино оглашавање.

Власник: Државна Штампарија.

Излази суботом

Уредник и одговорни уредник: Ђељко Милићев

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Г. дивизијару сардару
ЈАНКУ ВУКОТИЋУ

Гласинац

Ваша честитка са Гласинца, последије Златибора најпретијелија српског пасишта, драга је Мојем срцу. Захваљујем Мојој храброј војсци на њеном громовитом „живио“, којим Романија јутрос одјекује у Моју част. Поздрави Моју војску и кажи јој, да у славу Божју и у здравље Цара Николе никад нијесмо били јачи. Свијех вас препоручујем заштити Свемогућег.

НИКОЛА.

ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ
КРАЉУ ГОСПОДАРУ

ЦЕТИЊЕ.

Подручна ми војска, њени команданти и ја са њима у највећој понозности и синовлој оданости подносимо наша честитања својем славом увјенчаном Врховном Команданту, Вашем Величанству, приликом срећног рођендана. Мили Господару! Ми подижемо тојле молитве Свевишњему за срећу, здравље и дуг живот Вашег Величанства на дику и понос васколикога Српства.

Командант Санџачке Војске
Дивизијар, Сардар Ј. ВУКОТИЋ.

Црногорској Влади

ЦЕТИЊЕ

Предсједник скућених представника Свесрпског Савеза Градова, ради указивања помоћи рањеним и болесним војницима у овоме рату, шаље тојли поздрав братском народу, чија се дична војска заједнички бори са руском за његово дјело ослобођења свијета од ига милитаризма. Увјерен у потпуни тријумф права и правде, Савез изјављује тврду наду, да ће садашњи жестоки рат бити истоњи на страницама историје и да ће довести до учвршћења међународног братства и васкрса слободе.

Главни пуномоћник Савеза ШЕЛНОВ

Г. Шелнокову.

глав. пуномоћнику Свесрпског Савеза Градова за указивање помоћи рањ. и болесним војницима

МОСКВА

Благодарим на тојли поздравима упућенима народу црногорском, који је увијек био искрени друг и брат његовом народу руском, и чија се војска са необичним самопрежорјевањем без обзира на све неприлике труди, да уз славу руску војску допринесе према својим моћима слому заједничког непријатеља, васкрса слободе и учвршћењу међународног братства.

Свето је дјело, за које се боримо. Правда и правда морају торжествовати. Над у Бога и моћну Русију, побједа ће бити наша.

Министар поповић

Дворске и дипломатске вијести

— Поводом рођендана Његовог Величанства Краља јуче прије подне служено је у тишини у Дворској Капели благодарење, на којем су, осим чланова Краљевске Породице, били присутни и Господа Министри, г. генерал Јанковић са официрима из Врховне Команде, и дворски достојанственици.

— Њихова Величанства Краљ и Краљица стално су се овијех дана телеграфским путем распитивала о току исцељења Својега рањеног унука Њ. Кр. В. Краљевића Ђорђа од Србије. Њено Величанство Краљица, много брижна за здравље Својега драгог унука, изјавила му је жељу, да, чим се осјети боље, дође у Црну Гору како би се под топлим небом црногорског приморја потпуно опоравио и од ратних тегота одморио.

Овдашњи Царско-Руски Војни Агент, г. генерал Н. Потапов, примио је ово званично саопштење:

Петроград, 24. септембра, у 6-10 у вече.

На граници Источне Пруске, пошто су привукли појачања из Кенигсберга, Нијемци се и даље упорно задржавају на фронту Владиславов—Рачки, користећи се многобројним шумама, мочварама и валовитим земљиштем.

С ону страну ријеке Висле, у региону Опатов—Сандомир, долази до чешћих сукоба између предстража.

У Карпатима наша је војска разбита западно од града Санока аустројски одред и при том заплијенила непријатељске митраљезе и заробила много војника.

20 километара на истоку од угарског града Мункач ми смо заплијенили знатну количину коморе и ратног материјала.

Писмо са Ловћена

Ловћен, 23. септембра 1914.

22. текућег мјесеца, око подне, у колико долажаху француски артиљери са својим топовима и намјештаху на позицијама Кука, непријатељ је наше батерије јучно осипао својом артиљеријском ватром са утврђења и флоте из Залива Которског.

Два француска војника том приликом била су рањена, од којих један смртно.

У том времену обилазаше батеријске положаје командант Ловћенског Одредан Њ. Кр. Вис. Књаза Петар са вриједним официрима свога штаба и симпатичним и неуморним официрима француским, који су овдје додијељени. Чим је Књаза Петар био извијештен о догађају, пожурио је да обиђе рањеног браћу Французе интерсирајући се о њиховим ранама.

Онај смртно рањени војник Вот издахну баш у присуству Књаза Петра и официра наших и француских, које опкољаваху француски и црногорски артиљери.

Интересантан је био тај психолошки моменат!.. Опште ћутање... Заглуша само атмосферу ледени вјетар са помијешаном кишом и снијегом и туча непријатељских шрапнела и граната сваке врсте и свију калибара. Књаз и официри са капама у руци свечано одају пошту преминулом сину Велике Републике.

По заповијести Команданта Ловћенског Одредан наши артиљери понијели су мртве остатке француског друга и смјестили на преноћиште у стародревну српску цркву Свето-Преображење гдје су према обичају давали почасну стражу цијеле ноћи.

23. овог мјесеца у 9 и по сати прије подне, смртни остаци храброг Француза предади су земљи гордог Ловћена, пред историјском српском црквом, са свима војним почастима, а у присуству Команданта Одредан Њ. Кр. В. Књаза Петра и официра његовог штаба, франц. команданта г. Грелије-а и официра додијељених његовом штабу, српског потпуковника г. Палигорића; заступник министра војног министар финансија и грађевина г. Р. Поповић наредио је да га заступа у спроводу помоћник шефа штаба Ловћенског Одредан г. капетан Нико Јовићевић, а г.

министар француски на Цетињу изаслао је као свога заступника г. мајора Ру-а. Свечани спровод кренуо се испред Команде Одредан ка цркви овим редом:

- 1) вод црногорских пјешака;
- 2) војна музика;
- 3) вод француских артиљераца;
- 4) вод српских војника;
- 5) вод црногорских артиљераца;
- 6) Њ. Кр. Височанство Књаз Петар;
- 7) Командант г. Грелије и француски официри, потпуковник г. Палигорић, шеф штаба Ловћенског Одредан г. ком. Ломнар и представник г. министра војног г. капетан Н. Јовићевић;
- 8) официрски кор;
- 9) војници изван строја;
- 10) вод ордонанса команданта одредан закључивао је поворку.

Онијело је извршио свештеник госп. Јово Радоњић. За све вријеме погребна војна музика свирала је „Кољ Славен“, а вод ордонанса Команданта Одредан, Њ. Кр. Височанства Књаза Петра поздравно смртне остатке погинулог почасном пљабом. Мртвачки сандук, застријет француском и српском тробојком, носила су и спустила у гроб: два француска, два српска и два црногорска војника.

Командант Одредан Њ. Кр. Височанство бригадир Књаз Петар, опростио се је са братом Французом на француском језику овим дирљивим ријечима:

„Прије него твоје јуначко чело покрије за вазда црногорска земља, коју си, мили друже, дошао да браниш сјајајући твоје јунаштво са онијем твојих црногорских другова, хоћу да ти искрено захвалим и да се за вазда с тобом ојростим.

Тамо горе, на небу сретнеш душе савезничких јунака: Белијанаца, Енглеза, Руса и Срба, па им кажи да се заједнички непријатељ бијен довлачи и да ће брзо додјећи нашем заједничком прегнућу.

Почивај на овоме бријегу извише којега се уздиже величанствени гроб нашег највећег јунака, који је толико волио твоју домовину и њену слободу.

С помоћу Божјом ћемо брзо сићи у сунчевите долине, и при обалама гдје тихо умиру тихи валови, а обраћемо лаворове и ружеи од тога ћеш имати дио као што си заслужио.

Збогом храбри Французу, вјерни борче за праведну и свету ствар. Збогом!“

Загм. г. Грелије, командант француске артиљерије на Ловћену, рекао је следеће:

„Ваше Височанство!

Захваљујући Вама понизно на свечаности, коју сте овој жалосној церемонији дали и на дирљивим и симпатичним ријечима, које сте изговорили, молим за дозволу да изразим колико ми је жао што не могу чути рјечитијег гласа ког другог који би у име Француске поздравио овог јунака, панулуг на бојном пољу. Дозволите ми, Височанство, да се опростим са нашим другом Вотом.

Почивај с миром, мој драги Вот, под овом пријатељском земљом, која је толико јунака родила, под овијем хладним бреговима Ловћена, тог светог бедема црногорске слободе. Окићен најљепшим врлинама твојега народа, пануо си с осмјехом на уснама, и дао си нам најљепши примјер јунаштва и оданости, за свету ствар правде и правде. Твој капетан те вољно као своје дијете, а сваки од нас те јако жали.

Твоја ће душа на небу јунака сresti толико душа других француских, енглеских, руских и црногорских жртава, које свакодневно за исту лијепу и племениту ствар гину.

Драги Вот, поносимо се с тобом, а Ви, Књаже, будите увјерени да је сваки од нас готов као овај пријатељ, којега оплакујемо, да жртвује свој живот за побједу идеја и принципа, за које смо дошли да се раме уз раме с вама боримо против заједничког непријатеља.“

Господин Командант Ру, који је заступао француског опуномоћеног министра на Цетињу господина Дела Рош Верне, држао је следећи говор:

„У име, а по заповиједи француског министра на Цетињу, који, спријечен важним пословима, није могао бити овдје међу нама, изјављујем над посмртним остацима овог драгог кога овдје до-

пратисмо, изразе његове велике туге којом представник Француске учествује у нашој заједничкој жалости.

Наравно, та жалост дира све нас овдје, као што још јаче дира мјешовито одјељење мрнара и артиљериста на Ловћену, те ми је част замолити г. фрегатног капетана Грелија, команданта овог деташимана, као год и артиљеристког капетана г. Шардона, да изволе у мојим ријечима наћи особито израз дубоких осјећања, којима ме је г. Француски Министар на Цетињу опуномоћено да будем његов тумач код њих и њихових другова, и да им изразим учешће у тузи, са којом ће фамилија несретног артиљерца Вот кроз који дан примити немилу вијест о губитку једног од својих милих чланова на граници Црне Горе.

Једна помисао што ће тјешити фамилију погинулог, као год што тјешти и све нас остале, та је, да умријети на Ловћену од куршума или од парчета распрснуте аустријске гранате, то је једно те исто што и умријети на служби Француске; јер то је такође умријети за славну побједу правде и слободе.“

Помоћник шефа штаба Ловћенског Одредан г. кап. Н. Јовићевић опростио се је са храбрим француским артиљерцем овим ријечима:

Ваше Краљевско Височанство!
Господин официри и војници!

У овим значајним, тешким и критичним данима, када се наша драга Домовина налази пред судбоносним свјетским догађајима, када се је Европа уздрмала и одлучила да зајамчи слободу напаћеног човјечанства; у данима, када силаде братских нам руских и српских витезова падају по бојним пољанама, поносни, горди и за нас свети Ловћен, тај вјековни свједок српске славе и величине, српских патња и мука за ослобођење потлачене наше браће, данас је узвишенији, кад је дочекао сретне дане, са својим горским синовима, када види да велика, сила и културна Француска, достојна савезница наше велике мајке Русије, шаље своје синове, да пролијевају своју крв на овим сурим, хладним, али нама светим кршима гордог Ловћена, да раме уз раме са нама, браћо, тамане овог мрског непријатеља, не само Срба и Словена, него и цијелог човјечанства, — браћо, нека вам овај живи примјер драговољне жртве и драге проливане крви француске буде јемство поузданог и трајног пријатељства, које велика Француска Република не први пут указује према нама.

Браћо, војници француски! Овај догађај потврдио је код нас ону поузданост и вјеру, коју смо имали и осјећали према вама, чим сте дошли у нашу средину, дао нам је још један ред доказа нашег непоколебљивог пријатељства, пријатељства склопљеног по цијени живота и великог пожртвовања, које ће Црногорац цијенити и чувати, док буде трајало ове светиње црногорске, овога вјековног свједока, чије ће знаменитости, непролазне врлети и скромни епиграфи припоједати дјети Црногораца, и кад нас нестане, да је велика и културна Француска из својих питомих крајева шиљала своје миле синове, да крв проливају на овим врлетним и леденим стијенама Ловћена.

А срце нашег Узвишеног Владара, дубоко дирнуто овом дивном вашом жртвом, даје кроз свог милиог сина видна доказа, колико високо цијени ову вашу пролиvenu међу нама крв.

Почивај, мили покојниче, твоји другови поносиће се тобом, као год и твоји сународници, да си достојно заступао част славног француског оружја.

Лака ти ова грудиа хладне, али скупе по нас црне земље.“

Дирљиво је било видјети г. капетана Шардона, чији је покојник био ордонанс, кад се са очима пуним суза пошљедњи пут захвалио покојнику што је ваљано послужило своју Отаџбину и принио за свету ствар човјечанства, на олтару слободе, свој млади живот.

Французе је пријатно зачудила и дирнула пажња и нијетет Црногораца при сахрањивању њихова ратног друга из Велике Републике.

Послије погребна свечана поворка повратила се је до пред Команду Одредан, а

музика је у путу свирала француски марш „Père de la victoire“ и кад је стигла пред Команду интонираше „Марселезу“ а групе су одавале почаст, кличући ура!!

Њ. Кр. Височанство Књагиница Ксенија праћена од госпођице Дела Рош Верне, стиже аутомобилом са Цетиња и положи вијенац на гроб погинулог Француза у име Њихових Величанстава Краља и Краљице.

Најпослије Њ. Кр. Височанство Књаз Петар почастио је војску напојницом, а сву г. г. присутне официре позвао је на доручак у своје стану.

Французи су остали до дна душе ганути овом лијепом пажњом како Њ. Кр. Вис. Књаза, тако и присутних Црногораца.

С. Ш. П.

Говор Лојд Џорџа.

— 19. септ. (по н.) на великом јавном збору у Лондону —

Лојд Џорџ је у данашњој енглеској влади министар финансија и најистакнутији члан либералног кабинета. Овај његов говор, примљен је с огромним одушевљењем у цијелој Енглеској. Доносимо га у вјерну преводу како је штампан у лондонском листу „Тајмс“ од 21. септембра.

Дошао сам, господо, амо да својим земљацима проговорим о великоме рату и о нашој дужности у том рату. Нема у овој кући човека, којеу је у цијелом политичком животу одвратнија и немилија била и сама помисао на овако велики рат. Нема међутим човека, не само међу нама овдје, него га у онште нема, који би већма био уверен у то, да ми овај рат нијесмо без грдне народне срамоте могли избјећи. (Слушаоци бурно одобравају). Потпуно сам уверен да није било тога народа на свијету који се, прије но је полазио у рат, није позивао на своју народну част. У име „части“ много је додуше и много злочинстава почињено; у име „части“ се и дан данашњи много злочинстава чини; али крај свега тога, *народна част* је ипак нешто што заиста постоји, и сваки онај народ, коме није до части стало, ради сам себи о глави. Па како то, да је у овај рат улетена и част *нашега* народа? Ето тако, што смо ми прво и прво обавезни бранити независност, слободу и неприкосновеност једнога малог сусједа који је све до данашњега дана живио у миру; народа, велим, који је и сувише слаб, да би нас могао напати да га ми бранимо. (Слушаоци: „Врло добро!“). Човек који неће да плаћа свој дуг, изговарајући се тијем да је његов вјеровник и сувише сиромашан а да би га могао на исплату дуга принудити, такав је човек проста варалица (Одобравање).

Ми смо дали ријеч, свечано смо се обавезали и потпуно се заложили, да ћемо бранити Белгију и неприкосновеност Белгије. На оном уговору су наши потписи. Нијесу наши потписи сами на том уговору. Није се само наша земља обавезала бранити цијелокупност Белгије. И Русија и Француска и Аустрија и Прусија (Негодовање), све су се те државе ондје потписале. Па зашто онда нијесу свеколике извршиле оно на што су се обавезале? Кажу, уговор овај само је један изговор наш; само је једна смицалица од наше стране; то је, веле, одјећа којом ми хоћемо да сакријемо своју завист, јер ми смо тобож завидљиви некој већој цивилизацији, коју, бајаги, хоћемо напосто да унишито. На ту клевету ми им одговарамо оним што смо радили 1870. Те године је г. Гледстон био председник енглеске владе, а лорд Гранвил је, чини ми се, био министар иностраних дјела. Никад нијесам чуо да је ико њима двојици пребацио сувишну ратоборност. Ми смо те године позвали зарађене стране да се држе оног уговора: позвали смо и Француску, а позвали и Њемачку. Те, дакле, године, — имајте то добро на уму, — највиша је опасност Белгији пријетила, не од Њемачке, но од стране Француске. Ми смо тада интервенисали да Белгију заштитимо од Француске, — онако исто као што је сад бранимо од Њемачке. Ми, дакле, поступамо на злаку тачно онако. Позвали смо обе зарађене силе да нам изјаве да ни једна од њих не намјерава дирати у белгијско земљиште. Па шта мислите, шта нам је тада одговорио Бизмарк? Одговорно нам је да је излишно уопште и постављати такво питање Прусији кад већ постоји потписан уговор. Слично тако одговорила нам је и Француска. Ми смо исте године примили од Белгије врло значајан акт, који је општина бриселска поднијела Краљници Викторији, и у коме стоји ово: „Велики и племениити народ, чија је судба Вама повјерена, поново нам је доказао, како нам је добро наклоњен. Глас енглеског народа се чуо јаче но звекот оружја. Тај народ је прокламовао начело правде и правце. Срце белгијскога народа је на првом мјесту испуњено непоколебљивом оданошћу к својој независности, а одмах за тим вјечитом благодарношћу према народу Велике Британије“ (Бурно одобравање).

Самопожртвовање француског народа године 1870.

Било је то године 1870., а три или четири дана након што је поменути акт о благодарности белгијској упућен овом. Тада се десило да је француска војска бачена на границу белгијску, и да никуд није могла избјећи од пруске топовске палбе, која је око Француза начинила читав огњени круг. Имала је само један излаз, — повредом белгијске неутралности! Французи су у тој незгоди вољели дочекати и погинути и понижење, него ли раскинути *уговорну обавезу*. Француски цар, француски маршали, сто хиљада оружаних Француза радији су били као заробљеници поћи у туђу душманску земљу, него ли обешчастити име своје отаџбине. То бјеше пошљедњи пораз француске армије. Да су тада повриједили неутралност Белгије, цијела би историја онога рата пошла била другијем правцем. Међутим, баш је у интересу Француске лежало да прекрши уговор. Она то није учинила. Сад је у интересу Прусије да прекрши такав исти уговор о неутралности Белгије, и она је то и учинила („Срам је било!“). Она је то и признала, а цинички презрела свако начело правде и правце. Она каже, да љу везују уговори само кад то лежи у њеном интересу. „Што је то уговор?“ — рекао је ъемачки канцелар. „Парче хартије!“ Има ли, господо, когод уза се банку од пет лира? Нећу да ми је дате. (Смијех). Има ли когод благајнички бон од једне лире, ону „хартијцу“? (Смијех). Ако ко има, нека их слободно спали, јер то је само „парче хартије“ (Одобравање). Од чега су начињени ти бонери и те банке? Од крпа. (Смијех). А колика им је вриједност? Вриједност њихову представља васколики кредит Британскога Царства. (Одобравање). „Парчета хартије!“ Бавио сам се ја у потоње вријеме с тијем „парчетима хартије“. Ми смо наједанпут олазили да је трговина цијелога свијета заустављена. Машинерија престала радити. Ја ћу вам казати, зашто то. Ми смо открили то, — неки су међу нама то сад први пут увидјели, — да цијелу ону машинерију свјетске трговине покрећу мјенице. Ја сам неколико тијех мјеница видио. (Смијех). Било их је згужваних, било је упрљаних и разбуцаних, па ипак та згужвана и разбуцана парчад хартије крећу велико бродовље, накрцано хиљадама тона скупочијене робе, с једнога краја свијета на други. (Одобравање). Па каква је то невидовна сила што лежи у тим хартијама, а у стању је да креће и гони ту велику машинерију? Та сила је част и кредит трговаца. (Одобравање). Уговори су, господо моја, текући новца у међународној политици. Будимо поштени, Њемачки трговци и ъемачки привредници на гласу су са своје трговачке вјештине и исправности као икоји трговци на свијету. Кад би ъемачка трговина спала тако ниско да бурде на оном нивоу, на којему им је политика њихова, онда се не би од Шангаја чак до Валпараиса нашло трговца који би ишта дао на њихов потпис.

Пут који води варварству.

Ова наука о „парчету хартије“, наука коју је проповиједао Бернхарди, г. ј. да уговори само дотле везују један народ, док је то у његов интерес, та наука подгриза коријен сваком Јавном Праву. Она води право варварству. То би било исто као кад би у каквој ъемачкој крстарици покварили магнетску иглу! (Смијех). Читава пловидба по морима постала би опасна, тешка и немогућа. Па би и цијела машинерија наше цивилизације пошла у суноврат кад би онаква наука побједила у овом рату. Ако, дакле, има народа на свијету који тврди да ће уговоре поштовати само док то лежи у његову интерес, онда се морамо ми дћи у одбрану уговора да бисмо тијем нагнали те народе да и они у будуће своје уговоре поштују. (Одобравање).

Погледајте, молим вас, разговоре што их је водио наш амбасадор са високим ъемачким чиновницима. Кад им је обратио пажњу на тај уговор, под којим су и они сами били потписани, рекли су му: „Ми ту не можемо ништа“. Велика снага ъемачка лежи у њиховој великој брзини. Али има и веће снаге него што је брзина, а то је *поштење* у раду. (Одобравање). Који су им разлози? Њемачка се правда да је Белгија ковала завјере против ње; да је Белгија била ушла у завјеру са Енглеском и Француском у намјери да је нападне. Не само да то није истина, него Њемачка *добро зна* да то није истина. А други разлог? Француска се носила мишљу да Њемачку нападне преко белгијског земљишта. То апсолутно није истина. Француска је Белгији понудила пет корпуса да је бране ако би ко Белгију напао. Белгија је на то одговорила: „Не требам их. Имам Кајзерову ријеч. Зар ће Цезар лагати!“.

Од тада су све оне приче о завјерама престале. Један велик народ требало би да се стиди тога да ради и да се понаша као онај који прави лажно банкротство.

Није истина што Њемачка говори. Злоћислено је прекршила свој уговор с Белгијом, а нама наша част налаже да се заложимо за Белгију. (Одобравање). С Белгијом се поступило брутално, а данас се још и не зна у којој мјери брутално. Што је она учинила? Је ли послала Њемачкој ултиматум? Је ли можда изазивала Њемачку? Или је спремала рат на Њемачку? Је ли што скривила Њемачкој, па се Кајзер нашао да је он позван да се свети Белгији? Није. Белгија је она малена држава која је најмање вријеђала. Белгија је била земља мира, земља привреде, обрта, тешких радова; она никога вријеђала није. Њене су њиве погажене, њена су села до темеља spalена, њено умјетничко благо уништено, њени су људи поклани; не само људи него, шта више, и жене и деца. А што је скривила? — Стотине и хиљаде њених становника остали су без оних лијепих кућица, удобних и угодних, сраних са земљом, те се без огњишта свога потуцају по својој рођеној земљи. А какав су злочин учинили? Криви су што су повјеровали на поштену ријеч једнога Прускога Краља.

Зулум у Белгији

Ја не знам што су праве намјере Кајзерове у овом рату. Ја отприлике слутим што би он хтио, али једно знам поуздано, да овакво злочинство неће више ни један народ поновити. Нећу да се упуштам у приче. Многе од тијех прича нијесу истините; рат је у најбољем случају суров и мрачан посао, и ја нећу да тврдим да су све приче о зверствима истините. Ја ћу шта више допустити и рећи, да ако ви сад два милиона људи баците, приморате и нагнате на бојно поље, ви ћете међу њима увијек наћи људи који ће починити и таквих неђела због којих ће се народ стидјети. Ја, дакле, нећу да причам те ствари. Мени је доста да наведем оно што и сами Нијемци признају, бране и свијету објављују: спаљивање и клање и стријељање невиних људи. А зашто? Зато што су, по тврђењу Нијемаца, пуцали на ъемачке војнике. Али шта су ъемачки војници тамо тражили? (Одобравање). Белгија је поступила на основу најсветијега права, а то је право: одбрана свога прага. Међутим, рећи ће они: „Грађани нијесу имали на себи униформу кад су пуцали.“ Ако н.пр. лопов ноћу упане у Кајзеорове дворе у Потсдаму, па му уништи покућство, поубија слуге, уништи умјетничко благо, нарочито оно што је он сам створио. (Смијех), спали му драгоцене рконице, зар ви мислите, да би чекао назрије да на себе стави униформу, па да тек онда пуца на њ! (Смијех). Тако су радили са онима који су провалили у њихове домове. Али неваљалство им се изјавило. Упали су у Белгију само да добију више времена. Нијесу додуше добили времена, али су зато изгубили свој добар глас.

Србија.

Није Белгија једина од малих држава која је имала да дочека нападај у овом рату, и ја нећу да се овдје извизавам, господо, што ћу узети да говорим о још једном малом народу, — о Србији. Историја Србије није беспријекорна, — али чија је историја беспријекорна? Народ који је без гријеха, нека се први баци каменом на Србију, — на тај народ, у једној страшној школи васпитан народ. Тај је народ упорним јунаштво извојевао себи слободу, а истим таквим јунаштво очувао је своју слободу. Ако је икоји Србијанац умјешан у убиство Франца Фердинанда, треба га казнити. Србија то признаје. Влада Србије није ничим сдјеловала у том убиству. То не тврди ни сама Аустрија. Председник Владе у Србији јесте од најчаснијих и најспремнијих људи у Европи. Србија је пристала на то да казни све оне своје поданике за које се може доказати да су имали икаква учешћа у убиству. Што се могло више и очекивати?

Али шта је хтјела Аустрија? Србија је симпатисала са својим савленицима у Босни; ето у том је њено злочинство! То Србија више ни пошто неће смјети чинити! Новине из Србије говоре све неке рђаве ствари о Аустрији, а то више не смије бити! То је дух Аустрије. — Тај дух је исти који се показао и у Савернској афери. Како се усуђује ко критиковати једног пруског чиновника! Само ако се насмијете, то је голема увреда. Онај је пукovníк запријетио да ће *стријелати*, ако се тако што понови. Српске новине не смију критиковати Аустрију. Ја питам, шта би било, да смо ми на пр. поступили тако према ъемачким новинама! Србија је одговорила: „Врло добро! Ја ћу новинама наредити да Аустрију више не критикују, ни Аустрију, ни Угарску, нити ишта њихово!“ (Смијех). Ко ће сад још посумњати у јунаштво Србије кад је она кренула да обуздава уреднике својих новина! (Смијех). Србија је обећала да неће симпатисати с Босном, обећала да неће писати критике о Ау-

стрији, обећала да неће допуштати да се на јавним зборовима држе говори против Аустрије. Али то све још није било доста. Требало је да Србија из војске избаци све оне официре, које ће јој Аустрија именовати. Ти су витешки храбри и славодобитни официри међутим баш у то вријеме свршили један рат из којег су српско оружје изнијели свјетлије но што је било (Одобравање). Питам ја сад, да ли је Аустрија нагрнула на Србију или зато што су ти официри сукривци у оном убиству, или зато што су онако славно из онога рата изашли? Аустрија је захтијевала да јој се Србија у напријед обвезе да ће избаци из своје војске све официре, а имена тијех официра Аустрија ће јој наикнадно, пошто се Србија најприје и унапријед на то обавезе, саопштити. Е можете ли ви мени рећи иједну земљу на свијету која би пристала на такав захтијев? Замислите ви да је нешто Аустрија или Њемачка овакав ултиматум упутила нашој држави (Смијех). „Ви имате мени обећати да ћете из своје војске и морнарице избацили оне официре које ћемо вам наикнадно именовати“ Врло добро. Ја мислим да бих вам могао навести сад овдје та имена. Маршал лорд Киченер (клицање) би морао ићи; маршал сер Џон Френч (клицање) морао би поћи кући да живи. Ђенерал Смес Дорисен не би више био ђенерал; и ја сам сигуран да би и адмирал сер Џон Џелико морао ићи (клицање и смиех). Знам још једног старог витеза који би морао ићи, а то је лорд Робертс (клицање).

Та се мала земља нашла у тешком положају. Радило се о томе да је оно захтијевала једна велика војна сила, која је кадра извести на бојно поље по 5—6 људи на сваког појединог српског војника, а та је сила имала за собом највећу војничку силу овога свијета. Па како се Србија понијела? Не пита се у животу *што* ти је судба досудила, већ се пита како си се ти у том кобном часу показао (Одобравање). Србија је том одсудном часу достојанствено у очи погледала. (Бурно одобравање). Рекла је Аустрији: „Ако је икоји мој официр крив, и ако му се кривица докаже, отпустићу га“. А Аустрија њој: „То мени није доста“. И збиља јој то није било доста; није њој стало било до тога да кажњава криве српске официре, већ да Србији изузме најспремније официре.

Тада се јавља Русија. Русија има нарочите обзире и нарочити интерес за Србију. Руси су често пута крв пролијевали за српску независност. Србија је члан њене породице, и она не може равнодушно гледати да ко злоставља Србију. Аустрија је то добро знала. И Њемачка, која је то такође добро знала, обратила се Русији и рекла јој: ја од тебе тражим да скрштених руку стојиш и да гледаш како ће Аустрија твог малог брата удавити (Смијех). А што је руски Словенин на то одговорио? Одговорио је као што *човек* одговорити мора (Одобравање). Обратио се Аустрији и рекао: Духватила си рукама мога ђетића, али знади, да ћу ти за то твоју скрићену царевину сву у комаде раздробити (Дугоглагољно одобравање). То што је Русија рекла, то сад и чини (Поновно одобравање).

Малени народи

У чему је историја малених народа? — Свијет је много обавезан маленим народима (одобравање) и маленим људима (Смијех и одобравање). Теорија о громачности — т. ј. да треба да буду све велика царства, да треба да буду све велики народи, треба да буду све велике људине, — добро, добро, али што ћемо кад велики људи имају велике ноге, а велике ноге добро *бјеже*! (Смијех). Тако је Фридрих Велики бирао своје ратнике по величини, и то је постало начело и у ъемачкој политици. Њемачка примјењује то начело и на народе. У њеним очима броје само народи у којима људи нарасту шест стопа. Али цио свијет је много обавезан народима и од пет стопа (Одобравање). Највећу свјетску умјетност створили су баш мали народи. Најдуговјечнију књижевност створили су мали народи. Најбољу своју књижевност су дали Енглези онда кад су били малени као што је данас малена та Белгија која се бори с великим царством. Јуначки подвизи, којима ће се одушевљавати човјечанство у све вјекове, дјело с малих народа који су се борили за своју слободу. И сам Спаситељ рода човјечега јавио се у једном маленом народу. Бог је малене народе изабрао, да кроз њих као кроз путијере лијева изабрано вино човјечанству на усне, да би им срца развеселио, откровење проширио, и да би их ободрио и вјеру им ојачао. Да смо ми помогли кад су дивљачке руке кренуле да згњече и да униште два мала народа, далеко би наша срамота одјекнула. У вјечност! (Бурно одобравање) Али ъемачки народ тврди, да је то био напад ниже цивилизације на вишу. Добро, добро, али напад је прва почела она цивилизација која себе сматра за вишу. Ја овдје нећу да браним Русију;

она је заиста починила нека дјела којих се њени најбољи синови стиде. Али које царство није таквих дјела починило? А Њемачка би најмање смјела прстом указивати на Русију. (Чујмо! Чујмо!) Русија је поднијела жртава за слободу, и то крупних жртава! Ви се сјећате како је јавкала Бугарска кад је је најбезумније тиранство у Европи раскидало у комаде. Ко се одазвао њеном јавкању? Једини је одговор „више цивилизације“ био: да сва слобода бугарских сељака не вриједи колико вриједи кости једног јединог њемачког војника, — а напротив су „сурови сјеверни варвари“ послали своје синове да хиљадама гину за бугарску слободу. (Бурно одобравање.)

О њемачком народу

А Енглеска? Пођите у Грчку, Холандију, Италију, Њемачку, Француску, па ћете у свијем гием земљама наићи на мјеста гдје су синови Британије гинули за слободу тих народа (Одобравање). Француска је много жртава допринијела за слободу и других земаља, осим своје земље. А можете ли ми именовати и једну земљу на свијету за чију је слободу модерна Прусија жртвовала ма једног јединог свог човјека? (Одобравање). Најбоље се види снага наше вјере и наше цивилизације у томе што смо спремни и справни за другог се жртвовати (Одобравање). Нећу да речем ни једну рђаву ријеч о њемачком народу. Њемачки је народ велик народ. Он има велику способност срца, руке и главе. Ја мислим да је и крај свих ових најновијих догађаја ипак остао у њемачком сељаку много доброте у души, као што је има уопште у сваком сељаку; али је он васпитан сасвијем погрешном идејом о цивилизацији (Чујмо, чујмо!). Њихова је цивилизација: успјети по сваку цијену. Али то је једна сурова цивилизација, то је једна саможива цивилизација, једна материалистичка цивилизација. Они не могу да схвате енглески покрет. Они говоре овако: „Француску разумијемо, јер она ратује из освете, она тражи земљу, тражи Алзас и Лорен (Одобравање). И Русију разумијемо, јер она се бори за власт, њој треба Галиција“. Они дакле разумију освегу, и разумију да се може војевати за власт, и разумију да се може борити за проширење земље; али не могу да разумију да једна велика царевина залаже све своје благо, да залаже своју моћ, да залаже живот своје дјеце, да залаже чак и свој опстанак да би заштитила мален народ који тражи од ње помоћи.

Бог је човјека створио по својој слици и прилици, створио га је кадра винути се у високе циљеве у царству духа. А германска би цивилизација хтјела да створи новог човјека по слици и прилици једне електричне машине: да буде тачан, егзактан, моћан, али да у њему не буде ни мало мјеста за душу. То вам је та ваша њемачка цивилизација. Шта тражи она? Јесте ли прочитали говоре које држи Кајзер? Ако немате тих говора, а ви их што прије купујте, јер брзо ће доћи вријеме кад их у књижарама више бити неће (Смијех и одобравање). Ти су говори пуни звучних фраза и звекета њемачких милитариста. — „Гвоздена пест и блистави панцир!“ Јадна ли је та стара гвоздена пест, — зглавци јој већ почињу малаксавати! Јадан ли блистави панцир, његов блијесак почиње већ да блиједи! (Смијех). Али кроз цијели се говор чује она иста брбљавост и надувеност. Ви сте сигурно прочитали такав значајан говор ове недјеље; то је права и вјерна слика онога против чега ми војујемо. То је говор који је држао војницима кад су кретали пут границе: „Имајте на уму да је њемачки народ Богом изабрани народ. На мене, на мене као императора германскога, сишао је Дух Божи; Ја сам његово оруђе, његов мач и његов намјесник. Тешко онима који не слушају! На смрт с кукавицама и невјерницима!“

Од времена Мухамедова оваквих се ријечи још није говорило ни чуло. Бити махнит врло је велика несрећа, али је и врло опасно; кад се пак поглавица једне читаве државе зарази том болешћу, и кад та болест постане политиком једног читавог царства, онда наступа крајње вријеме да се та болест немилосрдно искоријени (Одобравање). Ја не вјерујем да је Кајзер заиста и мислио оно што је у том говору рекао, него је он себи уобичајно такав ратоборан начин говора. Али људи у његовом друштву вјерују у сваку његову ријеч. Ево ово им је њихова религија: Уговори спутавају кораке Њемачкој у њеном продирању, треба дакле те уговоре сабљом уништити. Малени народи спречавају продирање Њемачке, треба дакле све те малене народе под ноге! Рус исприсио се противу њемачког првијенства у Европи, треба дакле све легионе дићи на њ и исклати га. Енглеска, она је вјечита опасност томе да Њемачка стоји и броји као прва држава на свијету, треба јој дакле истргнути из руке тридент (владарску палицу над морем) из руку.

„Крвљу и челиком“!

Не само то, него и сама Њемачка новија философија иде за тим да руши хришћанство. Хришћанство! Та то је болешљива сентименталност да себе ваља жртвовати другим људима.

Ми хоћемо да створимо једну нову храну и да је наметнемо цијелом свијету. Та ће се храна справљати у Њемачкој, носиће биљег made in Germany (Смијех). Та ће се храна састојати од крви и челика. Па што онда преостаје? Уговора више нема, части народне више нема, слободе више нема. А остаје? Остаје само Њемачка. Deutschland über Alles!

Ето што је остало! Ето то је противу чега се ми боримо: противу једне сурове и материалистичке цивилизације која хоће да надвлада све остале, противу цивилизације која би, кад би побиједила, и слободу и демократију уништила, и црни би дани човјечанству осванули, да Енглеска са својим синцима не стане на браник овога највишега блага човјечанског (Бурно одобравање).

Ми се не боримо с њемачким народом. Њемачки је народ исто онако под мамузом пруске војничке касте, као што смо и ми, али Богу хвала, нас та мамуза не бодје онолико колико Нјемци морају да пате од ње. Освануће дан великог весеља њемачком сељаку, раднику и трговцу кад та војничка каста буде уништена (Одобравање). Визнаге шта она управо захтијева. Она се прави полу-бог који ходи по земљи, а грађанство би требало да се стисне уза зид, јер нема права да хода онуда куда иде силни пруски јункер. Људи, жене, народ, све треба да се макне с пута. Па мисли, доста је, кад викне команду: „Хитам, бјеж'те ми с пута!“ (Смијех). То је одговор који је упутио Белгији. „Брзина акције јесте највећа њемачка сила“. То значи: „Ја хитам, мичите ми се с пута!“ Ви познајете оне аутомобиле који задају страх пролазницима јурњавом од сто километара на сат. Ти људи мисле да су путеви грађени само рад њих, и да свакога ко год смета њиховом аутомобилу, треба згазити. Пруски јункер је страшило свих путника европских (Бурно одобравање). Мале народности које му стану на пут, треба згазити и маћи с пута, да не сметају; жене и дјецу треба пустити под точкове његових колеса, а Британија треба да му се склони с пута. Али ја ћу рећи ово: ако у нама још живи стари британски дух, ми ћемо тог делију збацити са његова сједишта (Дуготрајно одобравање). Кад би, по несрећи, њему било суђено да побиједи, то би била најгђа погибија за демократију, какве није било од доба Свете Алиансије.

„Терор води триумфу!“

Они мисле да их ми не можемо тући. То нам заиста неће ни бити лако. Крунан посао ће то бити; страхан ће то рат бити. Али на крају крајева тај терор ће нас одвести побједи. Ми ћемо у овом рату морати испољити све способности које имају Британија и њени синови: обазривост у саветовању, одлучност у акцији, упорност у циљу, срчаност у поразу, умјереност у побједи, а у свима стварима вјеру, — и ми онда морамо побиједити. Њима се свидјело вјеровати и улити ту вјеру у друге, да смо ми дегенерисан и декадентан народ. Они су кроз своје професоре раструбили свему свијету да смо ми нејуначан народ, који сједи сакривен иза својих махагонских столова, а уздамо се у друге, храбрије расе да ће њих уништити. Оваке су нас описали у Њемачкој, као страшљив, кукавички народ који се узда само у своје ратне бродове. Ја мислим да они већ почињу увиђати да су се преварили у оном што су мислили о нама. И ето пола милиона омладине енглеске, која се већ заклела свом краљу да ће пријећи преко мора и да ће осветити ту увреду, бачену Енглеској у лице, осветити на пољима Француске па и саме Њемачке. Нама треба још пола милиона, и имаћемо га (Одобравање).

Сад је куцнуо одсудни час; сад ил' никад, јер овака се прилика роду људском пружа само по једанпут у читаво столјеће. Многе и многе генерације пролазе, жртвују се, а све њихове жртве и не опажају се у свакидашњој монотонији живота, а сад је ево освануо дан кад се можемо жртвовати, ал' не у неонаженој тишини, већ обасјани славом, удружени с милионима људи, који сложено хрле к једном истом циљу.

Ово је велики рат за еманципацију Европе од робовања једној војничкој кисти која је свој сјен бацила на двије генерације људи, и која је сад бацила свијет у бездан крвопролића и терора.

Изгledi у будућност.

Неки су већ положили своје животе. Има их који су дали и нешто више од својих живота, животе својих милих и драгих. Нека је част њихову јунаштву и нека им Бог буде утјеха и нека им даде снаге. Који су погинули, умрли су

благодсловени, светом смрћу. Они су сарадници у стварању Нове Европе, читаваг једнога новог свијета. Већ видим знаке да се тај нови свијет приближује кроз крваву маглу бојних поља. Сви ће народи на свијету иза ове борбе добити више него ли што у овом часу могу и замислити. Они ће се ослободити од најопасније пријетње њиховој слободи.

Али то није све. Има један други благодслов много и много већи и дуготрајнији који већ ниче из овог великог сукоба, а то је један нов патриотизам, богатији, племенитији и узвишенији од онога старог. У свима слојевима друштвенима и највишим и најнижим, који су до данас били огрезли у саможивости, рађа се данас увјерење да част једне земље не зависи искључиво од одржању њене славе на бојном пољу, него у том да заштити њене домове од сваке невоље. То је нови патриотизам који свима слојевима отвара изглед на нову будућност. Велики потоп раскоши и нерада, који је био поплавио земљу, опада, и указује се једна нова Енглеска. Наши погледи били су застрти копреном благостања које је на нашем дому расло и развијало се као тропска биљка, и ми смо сада први пут угледали оне вјечне ствари које дају праву вриједност животу.

Хоћу да вам једним упоређењем представим, што ће нам овај рат донијети. Знам једну долину у мом завичају у Уелсу између планине и мора, — красну долину, топлу, удобну, бреговима заштићену од сурових вјетрова. Та је долина разнежавала људе, и сјећам се како су се дјеца пела на брежуљак изнад села да гледају велике планине у даљини и да се науживају и освјеже повјетарцем са врхунаца и дивним погледом на ону долину. Исто смо тако и ми били у заштити једне долине, заштићене од вјетра. Живјели смо и сувише удобно, схватили смо живот и сувише лакомислено, многи су међу нама били и сувише себични, па нас је строга рука судбе сад ошинула и извела на висину са које можемо угледати велике и вјечне ствари, које су једино од значаја по један народ, — велике врхове части које смо били заборавили, — Дужност и Родољубље и најзад, блиставом бјелином огрнуто, високо шљеме Пожртвовања, које шљеме, као велик кажипрст, показује пут Неба.

Опет ћемо ми саћи у долине, али док је год овог покољења, носићемо у свом срцу слику оних великих планинских врхунаца којима се подножја не могу покренути, па ма колико се сва Европа савијала и дрхтала у конвулзијама једнога великог рата (Дуготрајно одушевљено клипање).

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Говор енглеског министра. У данашњем броју „Гласа Црногорца“ у цјелини саопштавамо говор енглеског министра финансија госп. Лојда Џорџа. Ми овај говор најтоплије препоручујемо свијема нашим читаоцима, а особито нашој омладини да га пажљиво прочита, јер ће из њега видјети суштину данашњег Европског Рата и невидовна Начела Човјечанства, за која се потоцима крв лије. Онаки говор са минстарске столице Гледстонове, Шекспирове, Маколајеве, Карлајлове и Бајронове отаџбине достојан је имена Велике Британије, која је често човјечанству, у данима мрака, освјетљавала нове путеве спасењу.

ТЕЛЕГРАМИ

Париз, 25. септембра. (Службено). На лијевом крилу бије се бој у највећем жеку у предјелу Араса, али још без одлучног резултата. Акција није тако жестока између горње долине Аниара и Соме. Између Соме и Оазе напредовали смо као и у предјелу Соасона, гдје смо заузели непријатељске шанчеве. Скоро на цијелом осталом фронту влада затишје. У Вевру нешто смо напредовали између Аргона и Мезе.

Петроград, 25. септ. Из Анверса јављају да белгијска војска наставља свој огорчени отпор према Нијемцима.

Петроград, 25. септ. *Врховна команда јавља, да је Цар Никола стигао на бојиште да се стави на чело својих трупа.*

Лондон, 25. септембра. Коментаришући извјештаје о руским опе-

рацијама „Тајмс“ вели: „Енергична и непрекидна офанзива руских трупа јесте најважнији феномен у садашњем рату и пада у очи свему свијету својом неустрашивошћу. Русија је мирно очекивала и по том је једним одлучним ударом отјерала непријатеља, те је њемачка инвазија претрпјела сраман фијаско“.

Петроград, 25. септембра. Из Бордоа јављају да је предсједник Француске Републике г. Поенкаре отпутовао из Бордоа са министрима Вивијани и Миљераном на ратиште да лично честита француској војсци на успјеху, који је пожњела.

Петроград, 25. септембра. Румунски ветерани (1877.) упутили су листовима једно писмо, апелујући патриотизам владин и позивајући на је да се чува германофилске политике.

20.000 бјегунаца из Галиције побјегло је у Чешку.

Ниш, 25. септембра. Софијски лист „Утро“ доноси аутентични текст двије шифроване депеше, које су тобож измијењене између нашег Министра Иностр. Дјела и српског посланства у Атини. Овлашћени смо одлучно изјавити, да никад нијесу измијењене поменуте депеше и да горња вијест спада у просте измишљотине, којим се бугарски лист служи у циљу да обмањује бугарску јавност, служећи у исто вријеме интересима Аустрије и непријатељима Словенства.

Ваљево, 25. септембра. Ни на једном фронту није се десило ништа значајније.

Рим, 25. септембра. Телеграфишу да су Руси пријешли *Карпате* и да су удаљени само на 150 километара од Будимпеште.

„Матен“ у својим свакидашњим коментарима одаје част и диви се храбрости Србијанаца и Црногораца, који у својој сјајној борби за слободу олакшавају задатак војскама Великих Сила, задржавајући у Далмацији и на Дунаву контингенте, који су потребни непријатељу у Галицији, у Шлезији и на Рајни.

Бордо, 25. септембра. Фронт на нашем лијевом крилу 22. септ. све се више ширио. Јавља се за веома знатне масе њемачке коњице у околини Љила, које иду испред непријатељских одјељења, која се крећу предјелом сјеверно од линије Туркоен-Армањтер-Бајол око Араса и на десној обали Соме. Ситуација је без знатних промјена. Између Соме и Оазе било је неизмјеничних наступања и узмицања. Код Ласинена непријатељ је покушао значајан чапад, који је пропао. Том приликом смо заробили 500 људи. На десној обали Ена сјеверно од Соасона напредовали смо мало уз енглеску војску. Белгијске трупе, које су браниле Анверс, утврдиле су се на линији Ригел о коју су се сломили њемачки напади.

Лондон, 25. септембра. Бомбардовање Анверса је веома јако. Пред таким нападима њемачке артиљерије Белгијанци су се источно од Ене морали повући до Нете. Положај Белгијанаца на Нети је врло јак. Они ће се ту држати до краја.

Рим, 25. септембра. Листови јављају да се службеник куће Фијат, који је отпутовао са подводном лађом, зове Анђело Белони, и да је резервни поручник у марино. „Трибуна“ вели, да ће Белони бити спроведен ратном суду за дјело које се најмање казни са 16 година заточења и губитком права италијанског грађанина.

Франкфурт, 25. септем. „Франкфутер Цајтунг“ добио је један телеграм из Женеве, по коме јављају из Хавра, да ће се тамо ускоро извршити искрцавање канадских трупа. Официри и подофицири стигли су већ на сјевер Француске, да организују операције енглеског же-

нерал-штаба, који је изабрао Хавр за базу својих операција, и већ је најмио више здања за двије године. Око 5000 људи становаће у Хавру. Више јавних здања претворена су у болнице.

Лондон, 25. септембра. Јављају из Беча, да је број рањеника тако велики да се указала потреба да се подижу нове баракe. Власти мисле да је потребно да се даје свакодневно бесплатна храна стотини хиљада лица.

Берлин, 25. септембра. Листови доносе опис вароши Анверса, који је публикувао лондонски „Тајмс“. По том опису по главним улицама варошким калдрма је повађена и подигнуте су барикаде. Бјегунци непрестано придолазе из околине.

Беч, 25. септембра. Министарство Унутрашњих Дјела саопштава: Дана је један случај колере у Пилграму у Моравској и један случај у Тешену у Шлезији. У Громниног округа Тарнова у Галицији констатовано је код војника 40 случајева колере.

Цариград, 25. септембра. Према званичним телеграмима, који су накондано стигли о земљотресу у Малој Азији, велики број кућа потпуно је порушен. У Спарти зграде војне управе, телеграфа и добротворних установа дјелимично су се срушиле. Погинуло је 248 лица, а мисли се да под рушевинама има још жртава. Од земљотреса је порушено још 18 кућа и магацина. Многобројних жртава било је и околини Спарте. У Булбулдеру неколико је крартова потпуно порушено. Владаина зграда и затвори остали су неоштећени. Рачуна се да је у Булбулдеру било 2000 људских жртава не рачунајући рањене. Земљотрес је прилично штете нанио у Егердиру, али није било људских жртава. У Улоборлу било је четири погинула и пет рањених.

Њујорк, 25. септембра. По наредби председника Вилсона по црквама свију концесија одржана су молепствија за закључење мира.

Амстердам, 25. септ. „Роттердам-ин Кураит“ јавља из Тернајена под 4. октобра да су реморкери ту искрцали бјегунце из Анверса. Белгијска влада саветовала је да се дјеча и жене уклоне из Анверса. Холандски пароброд „Њуланд“, наишао је на мину и потонуо. Послуга је спасена.

Праг, 25. септембра. Бивши министар Ранда, пређашњи председник чешке Академије, умро је.

Петроград, 25. септ. Обзиром на затварање Дарданела од стране Порте влада је руска предузела мјере да употреби порат архангелски до 1. децембра за извоз жита. Предузела је мјере да се број возова на линији Архангел умножи. (Нарочити извјештај).

Бордо, 25. септ. Поенкаре, Вивијани и Миљеран отпутовали су у Париз за главни штаб.

Париз, 25. септ. „Тајмсу“ се јавља из Кајира, да је заповједник енглеске окупационе војске издао наредбу, да се сви њемачки и аустро-угарски поданици, који живе у Египту, имају до 10. октобра пријавити властима, иначе да ће бити позатварани. Исто наређење издато је и у Судану. (Нарочити извјештај).

Лондон, 25. септембра. Телеграфирају из Дублина да се до сада пријавило 25.000 ирландских добровољаца, од којих су 13.500 из предјела Белфаста. И ако се мисли да артиљерија у Анверу неће моћи да одоли њемачкој артиљерији, ипак постоји убјеђење да ће отпор Анвера зауставити за дуго напредовање Нијемаца и тиме онеспособити јаку војску њемачку. (Нар. извјештај).

Берлин, 25. септембра. Тврди се да ће фортови Лијер, Валхен и

Јениксцогт и утврђења око Момба, која су у рукама њемачким, дозволити Нијемцима да врше офанзиву против унутрашње линије фортова и против вароши Анвера. (Нар. извјештај).

Рим, 25. септембра. „Борнале д'Италија“ прима из Берлина: Садашњи циљ Нијемаца на аустројском земљишту био би тај, да присиле Русе да евакуишу Галицију или да приме одлучну битку. (Нарочити извјештај).

Рим, 25. септембра. „Месађеро“ тврди, да је амбасада руска у Риму примила депеше са бојног поља, да су Нијемци потпуно евакуисали губерније Сувакли и Лођ. — (Нар. извјештај).

Велики генералштаб њемачки вели, да се њемачке операције настављају са успјехом у Аргони. Исти ласт прима из Берлина, да се операције у Анверу и Источној Пруској врше по нарочито установљеном плану и то без бојева.

Лондон, 25. септембра. Белгијска легација прима вијест, да су се Белгијанци морали на истоку Соме повући услед једног жестоког артиљеријског напада.

Париз, 25. септембра. „Матен-у“ се јавља из Петрограда, да се руска војска налази на 15 км. од Кракова. Нијемци се повлаче у Источној Пруској служећи се великим бројем жељезница, које козаци прекидају.

Париз, 25. септембра. Поенкаре у пратњи Вивијана и Миљерана приспио је у главни квартир генералисима, с којим је провео неколико сати, затим је отишао у главни квартир енглески да посјети генерала Френча. Председник је у уторник обишао наше двије војске и распитивао се о интендантској служби, о евакуацији рањеника и санитетској служби. Председник је дошао у вече у Париз и сјутра посјетио утврђени логор париски праћен од Миљерана и генерала Галијени. Председник је донио из Бордоа шест њемачких застава, које ће данас бити предане Инвалидском Дому.

Петроград, 25. септембра. Аустројски војници поријеклом Румини у масама дезертирају у Румунију. У Америци превлађује мишљење да се рат мора водити до коначног уништења милитаризма, како се не би кроз пет година опет морао отпочињати.

„Руско Слово“ доноси податке о битци на Њемену, гдје су Нијемци поднијели страховите губитке. Руска артиљерија је просто косила њихове редове, тако да на хиљаде љешина њемачких покривају лијеву обалу ријеке Њемена.

„Ешанж Компани“ предвиђа опсаду Беча. Влада моли цара да пренесе врховне установе у Праг или у Салцбург, но Праг као центар словенски је опасан, а Салцбург је врло близо њемачке границе. Настала је велика паника услед колере.

Француско саопштење вели: Ситуација уопште остаје неизмјењена осим на сјеверу Оазе, гдје жестина битке све више расте.

Енглеске новине веле: Пошто је овај рат за Русе „свети рат“ то је њихова победа несумњива.

Председник Поенкаре је честитао генералисиму и Френчу на постигнутим успјесима савезничких француских, руских и енглеских војска.

Ваљево, 26. септембра. Двадесет другог септембра ни на једном фронту није се десило ништа значајније осим што је на фронту Митровица — Рача код Парашнице одбијен један непријатељски напад са великим губитцима по непријатеља.

Амстердам, 26. септембра. „Ханделсблат“ јавља из Анверса, да је

фор „Вилхелм“ још увијек у рукама Белгијанаца, који имају јаке позиције на сјеверу од ријеке Нете. Нијемци нијесу покушали да пријеђу ову ријеку. На општинској кући и црквама истакнуте су заставе, да би се дало на знање да су то историјски споменици.

Пекинг, 26. септембра. Енглеске трупе и даље с највећом енергијом нападају на Киачау. Њемачке трупе су изашле из Чинтау са којих се форова пуца и дан и ноћ. Ватра је са њих нарочито управљена у правцу јапанских позиција. У више махова њемачки су аероплани покушали да бомбама униште јапанске и енглеске ратне лађе. Јапанци спремају одлучни напад на Чингтау.

Париз, 26. септембра. „Пти Паризијен“ јавља према вијестима из Рима, да је француска флота разбила фор Луштицу, главније спољашње утврђење Котора.

Петроград, 26. септембра. Студенти букурешког универзитета приредили су један националистички збор. Професор Јорга обилази румунске вароши пропагирајући да је потребно да Румунија ослободи Ердељ.

Черчил је, говорећи о интересима Италије, рекао, да су италијанске претензије на Јадранском Мору остварљиве, пошто руске побједе стављају на дневни ред наслеђе аустројско.

Орган удружења руских индустријалаца и трговаца објављује апел да се рат продажи до коначног триумфа и потпуног уништења економског утицаја Њемачке.

Лондон, 26. септ. Енглески пароброд „Девден“, пловећи из Хала за Анвер, потонуо је наишавши на мину.

Цариград, 26. септ. У једној циркуларној ноти, достављеној страним мисијама, Порта прецизира да је простирање отоманских вода у војничком погледу обиљежено линијом, која пролази на 6 морских миља од обала Мраморног Мора, које као унутрашње море долази у цијелости својој у територијалне воде, а за спољашњи улаз у дарданелски мореуз и Босфор простор између лука с полупрјечником од 6 морских миља.

У ноти се помињу још и друге зоне, које су и дању затворене за стране ратне лађе.

Ниш, 26. септембра. Краљевска Влада одлучила је да се допусти извоз из земље оваца, свиња и сира кашкавала. Извоз коза, јарића, пасуља и грашка није ни забрањиван.

Званични огласи

Објава. На дан 20. октобра 1914 године, у канцеларији Краљ. Обл. Суда у Пећи, од 8—12 сати прије и од 2—5 сати послје подне, одржаће се лицитација хљеба, за исхрану овдашњих судских затвореника.

Ко жели поменутог дана лицитирати, имао би се пријавити у канцеларији овог суда, гдје ће и сазнати услове лицитације.

Број 2502. VII—1914—15.
У Пећи, 6. септембра 1914 г.

— Краљ. Обласни Суд —
за председ. — судија,
Никола Вучинић.

3,3

Објава. Дана 10. октобра тек. год. у 10 сати прије подне, одржаће се лицитација у канцеларији потписатог суда за набавку (100) стотину кубних метара дрва.

Ко жели лицитирати, нека се реченог дана јави у канцеларији Обласног Суда, у заказаном времену.

Продаја ће се уступити понудиоцу најповољније услова.

Ближа обавјештења могу се добити у канцеларији истог суда сваког дана за вријеме канцеларијског рада.

Број 1737. VII—1914—39.
У Шавнику, 17. септембра 1914 год.

— Краљ. Обласни Суд, —
вршил. дужн. председника,
В. Дедовић.

2,2

Објава. Сагласно ријешењу Краљ. Обласног Суда од 13. овог мјесеца, број доњи, овим се објављује, да ће дана 15. октобра 1914 год., у канцеларији Обласног Суда бити јавна лицитација за набавку стотину (100) метара дрва за огрјев судских канцеларија и одељења Истражног притвора за 1914. и 1915. годину. Лицитација ће се држати одређеног дана од 8—12 сати прије и од 2—5 сати послје подне.

Детаљнија обавјештења о лифериовању речених дрва лицитанти могу сазнати сваког радног дана у канцеларијско вријеме, у канцеларији Обласног Суда.

Лифериовање дрва ће се уступити оном лицитанту, чија би понуда била најнижа и за суд повољна.

Број 2695. VII—1914—61.
Подгорица, 16. септембра 1914 г.

— Краљ. Обласни Суд, —
за председника, — судија,
П. А. Пејановић.

2,3

Приватни огласи

Оглас. Продајемо из слободне руке наше двокатне куће у Катунској улици спрема Владиноу Дому, бр. 75 и 77., са по десет одељења. Ко жели купити нека се пријави у Апотеку Матановића.

Цетиње.
бр. 391, 9,10 КРСТО и МАРНО МАТАНОВИЋИ.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти мога доброга брата

† **Михаила Церовића**

АРХИМАНДРИТА

који се послје тешке и дуге болести пресели у вјечност 2. ок. мј. тек. год., у 71 години свога живота; — не могу пропустити, да овим путем не изјавим своју особиту и најтоплију благодарност Њег. Величанству Господару на изјављеном ми саучешћу.

Дубоко остајем благодаран Њег. Високопреосвештенству г. Митрополиту Митрофану на диљивом саучешћу.

Доживотно остајем захваљан Њег. Преосвештенству г. епископу Кирилу Митровићу и свештеницима, који опијело над покојником свечано извршише, спровод увеличаше и до вјечне га куће испратише.

Много сам благодаран мјесном певачком друштву и уч. осн. школе са ђацима, који покојникову спроводу присуствовали.

Нарочито сам захваљан члану консисторije свештенику Михаиловићу, који се са покојником на гробу опрости диљивим говором и у кратким потезима изнесе његове врлине и заслуге за цркву и Домовину.

Такође сам много захваљан г. д-ру Пажеру, који се својски трудио, да продужи живот драгог ми покојника.

Особиту благодарност дугујем поштованом грађанству вароши Никшића обожја пола, које на глас смрти покојникове у великом броју дође, испрати га до вјечне куће и жалост ми олакша и ублажи.

Нека је братска хвала мојим рођацима, који похиташе да омиљеном покојнику реку потоње збогом, а тако и свијема познаницима и пријатељима, који ми ма којим путем саучешће изјавише и тијем ми у неколико жалост олакшаше.

Никшић, 19. септембра 1914 г.

У име ожалаштене породице:

Војвода Церовић,
(бр. 536, 1,1) са осталом родбином.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти нашег нигда незаборављеног сина, брата и мужа

† **НИКА СТАНКОВА ПАРАЧЕ**

који се пресели у вјечност 4. септембра т. г. иза кратког али врло тешког боловања у 67 години свог живота. Сматрамо за свету дужност овјем путем изјавити најоданију благодарност Њеком Величанству Краљичи Милену на указатој милости према покојнику и нама. Срдачна хвала г. доктору Матановићу на труду и раду око покојника. Искрена хвала г. проту Матановићу, који је над покојником обред извршио и испратио га преко вароши. Хвала кап. Болу Гвоздевићу, Дамјану Врбици, Вуку Пејовићу, Јошу Јововићу, који су доста труда положили око покојника. Хвала грађанима вароши Цетиња обожја пола, који покојника испратише. Вјечна хвала браћи Дугодољанима, који нас на пут сретоше, брацки га ожалише и до вјечне куће испратише.

Хвала свакоме који нам се јавише и саучешће изјавише у нашој жалости.

Његуши, 11. септембра 1914.

Ожалаштени: брат Јово; мајка Јокна; супруга Бетна.

бр. 534, 1,1